עין משפט
נר מצוה

מח א מיי' פי"ב מה' תפלה ה"ו טוש"ע או"ח סי' קמה סעי' ב
מט ב מיי' שם
נ ג טוש"ע או"ח סי' נג סע"ז
נא ד טוש"ע שם סי' נט ס"ה
נב ה מיי' פי"ד שם הל' ה ו סמ"ג עשין כ טוש"ע שם סי' קכח סעיף יט
נג ו טוש"ע שם ס"כ
נד ז מיי' פ"א מה' ברכות הט"ז סמ"ג שם כז טוש"ע שם סי' רטו סעי"א

תמימה וגו' שתהא כולה תמימה. בברכותיה שמברכין עליה והלכך צריך שיתחיל ממקום שהתחיל הראשון ואז יברך בתחילה ובסוף ונמצאו כל הפסוקים נתברכו לפניהן ולאחריהן: תני. בתוספתא דמגילה פ"ג: א"ר ר' זעירא. דטעמא הויא מפני הברכה שאי אפשר שיהו שנים מברכין על קריאה אחת ובלא ברכה היאך יקרא בתורה ופריך הש"ס על טעמיה דר"ז והתני שם בסיפא וכן לא יהו שנים מתרגמין וא' קורא וכי אית לך למימר מפני הברכה על התרגום אלא היינו טעמא דרישא והסיפא משום שא"א לשני קולות שיהו נכנסין לתוך אזן אחת דתרי קלי לא משתמעי: תני. תניא אידך דפליג על הברייתא דהתוספתא: א"ר עולא. טעמא דהאי תנא משום דקריאות בתורה כלומר עיקר החיוב מתקנת משה ועזרא שיהו קורין בתורה אבל לא תקנו שם לקרות בנביא וא"כ הואיל דקריאת התורה חובה עליהן יהבי דעתייהו לשמוע אפי' ב' הקורין ובנביא שתקנו חכמי' אח"כ להפטרה ואין חובה כל כך עליהם אין שנים קורין דלא יהבי דעתייהו לשמוע מהם: בתחלה מסרב. כשאומרין לאחד לירד לפני התיבה להתפלל ובפעם שניה מגמגם כמו שרוצה ואינו רוצה ובפעם השלישית רץ ובא להתפלל: עאל חזנא. ולא היה רוצה לעלות ולהתפלל והטריח על אחד שיתפלל במקומו ולא קיבל זה ממנו ובסוף בא זה לגבי ר"א להתנצל עצמו על שסירב ואמר אל יכעוס אדוני עלי שבשביל שלא הייתי מתעורר בגופי והרגשתי איזה כבדות בעצמי בשביל כך לא עליתי לבהכ"נ לירד לפני התיבה והשיב לו לא עליך כעסתי כ"א על זה שהטריח עליך הרבה: בטיטיי. שם אחד שעבר לפני התיבה ונשתתק באופנייה בסדר קדושה של ברכת יוצר אור והאופנים וכו' אתון ושאלון לרבי אבון מהיכן יתחיל זה שעובר תחתיו: אמר לון מכיון דעניתון קדושתא. כשפתח הראשון באופנים כבר ענו הצבור קדושה בתחלה הוי השתא ממקום זה ואילך כמי שהוא תחלת ברכה:

הלכה ד מתני' לא יענה אחר הכהנים אמן. בסוף כל ברכה כמו שאר צבור עונים: מפני הטירוף. שלא תטרוף דעתו ויטעה לפי שהש"צ צריך להתחיל ברכה שניה ולהקרות להן מלה במלה ואם יענה אמן לא יוכל לכוין ולחזור ולהתחיל הברכה שראוי להתחילה: לא ישא את כפיו. שמא לא יוכל לכוין ולחזור לתפלתו להתחיל שים שלום שאפשר שתהא דעתו מטורפת מאימתא דצבורא: ואם הבטחתו. ואם בטוח הוא שלא תהא דעתו מטורפת מאימת הציבור רשאי לישא את כפיו: **גמ'** תני. בתוספתא דמגילה פ"ג: אית תניי תני הרי זה בור. בעונה אמן אחר ברכותיו: בעונה בסוף. כל הברכות כמו אחר כל י"ח ברכות דתפלה וכיוצא בה: שנים

תמימה משיבת נפש שתהא כולה תמימה תני · א *[ז]לא יהו שנים קורין בתורה ואחד מתרגם א"ר זעירא מפני הברכה והתני [י] לא יהו שנים מתרגמין ואחד קורא אית לך מימר מפני הברכה אלא משום שאין שני קולות נכנסין לתוך אוזן אחת תני שנים קורין בתורה ואין שנים מפטירין בנביא א"ר עולא קרויות בתורה ואין קרויות בנביא א"ר יהושע דרומיא *שלשה דברים רובן ומיעוטן רע ובינוניתן יפה השאור והמלח והסירוב [ג] בתחילה מסרב שנייה מעמעם ובשלישית רץ ובא ר' חונא הוה יתיב בחד כנישתא עאל חזנא ואטרח על חד דייעול ולא קבל עילוי בסופא אתא לגבי ר' אלעזר א"ל לא יכעוס מרי עלי בגין דלא הוינא מיתער לא עלית א"ל עלך לא כעסית אלא על הדין דאטרח *בטיטיי אישתתק באופנייה אתון ושיילון לר' אבון אמר לון רבי אבון בשם ריב"ל [ד] זה שעובר תחתיו יתחיל ממקום שפסק אמרין ליה והא תנינן מתחילת הברכה שטעה זה אמר לון מכיון דעניתון קדושתא כמי שהוא תחילת ברכה:

הלכה ד מתני' [ה] *העובר לפני התיבה לא יענה אחר הכהנים אמן מפני הטירוף [ו] אם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפילתו רשאי: **גמ'** *תני הפורס את שמע והעובר לפני התיבה והנושא את כפיו והקורא בתורה והמפטיר בנביא והמברך על אחת מכל מצות האמורות בתורה לא יענה אחר עצמו אמן ואם ענה הרי זה בור *אית תניי תני הרי זה בור ואית תניי תני הרי זה חכם אמר רב חסדא מאן דמר הרי זה חכם [ז] בעונה בסוף ומאן דמר הרי זה בור בעונה [ח]על ברכה וברכה א"ר חנינא

שנים

מסורת
הש"ס

מגילה כא. וירושלמי שם ס"ד ה"ה והוספתא שם פ"ג
ברכות לד: גיטין ע:
ע' תוס' ברכות שם ד"ה מהיכן.
ברכות לד.
תוספתא דמגילה פ"ג
ברכות מה.

גליון
הש"ס

[ז]לא יהו שנים קורין וכו'. ע' במג"א סי' הר ס"ס וכו"ר סי' קמא ובבר"י שם: [ח]על כל ברכה וברכה. ע' בב"י סי' נא ובשו"ת מזרחי ח"א סי' ו. ובמגלת ספר עשין כז ובחבורנו בס בהרכנו בזה ברכה:

מראה הפנים

ובינוניתן יפה. והתם בפרקין דף ל"ד גרים מיעוטן יפה. והיינו הך דמיעוטן לאו דוקא הוא דהא התם נמי קאמר פעם ראשונה יסרב וכו' כדקאמר הכא והיינו דרך מיצוע ובינוני:

בטיטיי אישתתק באופנייה. התוס' שם ד"ה מהיכן הוא מתחיל מביאין לזה וכן הרא"ש ז"ל בפרקין. ונראה דלשיטתם הוא דאיכא נפקא מינה בזה במה שפסקו גבי ק"ש דבגברא דהויא או איזה אונס כיוצא בו אם הפסיק כדי לגמור את כולה חוזר לראש ול"ש בהא ק"ש ולא שנא תפלה ולא שנא שאר מילי הכי הוא לדינא לדעתם וכן הוא דעת הראב"ד הביאו הרשב"א ז"ל בפ"ב ובפ"ג והיכא דליכא אונס וגברא לאו דהויא הוא דינא הוא בכולהו שאפי' שהא אינו חוזר לראש ולפ"ז איכא למימר דכמו דלענין הפסקה ושהייה דיינין שאר הברכות כמו ק"ש ותפלה ה"ה נמי לענין אם טעה בברכה דק"ש בחוזר לראש הברכה והויא לדעתם קצת סייעתא מהא דהכא דקאמר מכיון דעניתן קדושתא וכו' דטעמא שמכיון שענו קדושה הוי כמו שהוא התחלת ברכה הא לאו הכי שעדיין לא היו עונין קדושה היה צריך זה שעובר תחתיו להתחיל מתחילת הברכה שטעה בה והיינו לראש דברכת ק"ש שהדין כך כמו באמצעיות דתפלה דמדמינן להו לענין שהייה והפסקה וכן להאי דינא דטעה וכדאמרן. וכל זה להני פוסקים שזכרנו. אבל לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל שלא חילקו בדין שהייה והפסקה בין גברא דהויא או לא וכן לא בין היכא דאיכא אונס או לא אלא דגבי ק"ש לעולם אפי' שהא כדי לגמור את כולה יתחיל ממקום שפסק וא"כ מכ"ש גבי ברכות דק"ש והשתא נמי לדידהו לענין דין דטעה א"צ להתחיל מתחילה אלא ממקום שפסק הראשון ואין כ"מ כלל בהאי דהכא וכן דעת הגאון ז"ל הביאו הרשב"א שם שאין חילוק כלל בדין דשהייה ובכל מילי מתחיל ממקום שפסק אלא לגבי תפלה דעת הרי"ף והרמב"ם שאם שהא כדי לגמור את כולה צריך שיחזור לראש כמבואר בב"י סי' ס"ה וסי' ק"ד וביארתי מזה לעיל בפ"ב בהלכה א' ד"ה הלכה כר' מונא וכו' ובמילתא בטעמא לדעתם ז"ל והשתא לפי הנראה בהשקפה זו שיש לדמות האי דינא דהכא לדין בהא בברכת ק"ש היה אפשר לומר דהיינו טעמיה דהרמב"ם שהשמיט להא דהכא משום דדעתו ז"ל דגם בהאי דינא אין להשוות ק"ש וברכותיה לדין דתפלה כמו דלשיטתו אינם שוין הן בדינא דשהייה שאין צריך להתחיל אלא ממקום שפסק והנה זה לשונו דהב"י בסוף סי' נ"ט אחר שהביא להאי דהכא בשם הר"ר יונה והרא"ש ז"ל כתב ואיני יודע למה השמיטו הרמב"ם ז"ל ומצאתי בתשובה להרשב"א שכתב הכיא דאישתתק באופנייה לא משגחינן בה אי אתיא דלא כגמרין עכ"ל ואפשר שזה היה טעמו של הרמב"ם דאם איתא דהכי סבירא ליה לגמרא דידן הכי לא הוה שביק מיניה ולענין מעשה הרוצה לסמוך על הירושלמי כיון שכתבוהו הנך רבוותא אין מוחין בידו עכ"ל הב"י וכן קבע בש"ע שם שהעתקתי דבריו ז"ל מפני שהרואה יראה שכוונת דעתו באמרו הרוצה לסמוך על הירושלמי היינו שלא יחזור לראש הברכה אחר שענו הצבור קדושה ומשמע שאם אירע קה"ג לפני קדושה היה צריך השני להתחיל מראש הברכה וכ"כ בהג"הה בש"ע והנה כאשר עיינתי בגוף התשובה של הרשב"א והיא בסי' ל"ה מצאתי ראיתי מתוך דבריו ז"ל שם להבין תוכן דעת הרמב"ם להיכן היה נוטה בדין זה ובדין היה קורא בתורה ונשתתק וז"ל שם בסוף התשובה והיא דאישתתק בהופניא נמי לא משגחינן בה אי אתיא דלא כגמרין ותו דהוה אפשר לפירושי כדפרשת לה את דא כא לאיפלוגי בין טעה לנשתתק דהא בני מברכה שפסק הראשון הוא מתחיל וברכות על הסדר נאמרו דמה לי חד מה לי תרי ואע"פ שנראה שבאמת לכאורה שבירושלמי מדמה לה לטעה וכדאקשי עלה והתני מתחילת הברכה שטעה זה אמר לון מכיון דעניתון קדושה כמי שהוא התחלת ברכה עכ"ל הרשב"א שם למדנו מדבריו ז"ל שיש לחלק בין טעה לבין נשתתק דבנשתתק אמרינן מה לי חד מה לי תרי מכיון שהברכות על סדר נאמרו ומעתה אין אנו צריכין לכל מה שאמרנו לעיל בענין דמיון דטעה לדינא דשהה אלא האמת הוא כך שהרמב"ם תפס סברא הנכונה זו לחלק בין נשתתק וא"כ בנשתתק היינו שהה ואמרינן מה לי חד מה לי תרי שהרי הכל נאמרו על הסדר והשתא לשיטתו שפסק בשהה ואפי' כדי לגמור את כולה חוזר למקום שפסק גבי ק"ש מכ"ש בברכת ק"ש כן וא"כ בנשתתק דהיינו הפסיק בשהייה כשיעבור אחר תחתיו א"צ להתחיל אלא ממקום שפסק הראשון יהיה במקום שיהיה בין לפני עניית קדושה בין לאחר עניית קדושה דהא לא דמי קריאת שמע וברכותיה לדין דתפלה בהפסק ושהה לפי שיטתו ז"ל כאשר נתבאר וכן לא דמי כלל דין דנשתתק לדין דטעה ואפי' אם היה בתפלה מכח סברת הרשב"א שזכרנו וא"כ לא היה דעת הרמב"ם ז"ל כלל לפסוק כהאי דהכא בענין דמדמה דין דנשתתק לדין דטעה ועוד דבהאי ק"ש וברכותיה מדין דברכות דתפלה לפי שיטתו והשתא למאי דפסק הב"י בק"ש בסי' ס"ה וכן קבע בש"ע שאם הפסיק בין בשתיקה בין בדבור וחזר וגמרה אפי' שהה כדי לגמור את כולה יצא ואפי' היה ההפסק מחמת אונס וזה כדעת הרמב"ם וכן להרי"ף בזה כנזכר א"כ גם בנשתתק יש לנו לומר כן וזה ברור הוא לדעת הרמב"ם דבכל היכא שאירע הפסק ובשהייה א"צ השני להתחיל אלא ממקום שפסק הראשון והיינו בק"ש וברכותיה ובכל מילי מלבד בתפלה ומעתה גם בדין דהיה קורא בתורה ונשתתק נמי דינא הכי ואף שהרי"ף הביא להא דהכא במגילה כנזכר לעיל בד"ה היה קורא בתורה וכו' מ"מ לדעת הרמב"ם מבואר נגלה הוא שאין דעתו לפסוק כהאי דהכא גם בדין זה שלא החמירו בהפסק בשהייה כי אם בתפלה בלבד לפי שיטתו אבל בק"ש וברכותיה וכן בברכת התורה אם הפסיק ושהה בקריאתה או שנשתתק ועמד אחר תחתיו אף שבענין התחלה נכון הוא להחמיר שיתחיל ממקום שהתחיל הראשון ולא יצא אלא בקורא בתורה מ"מ לענין הברכה א"צ לחזור ולברך ברכה ראשונה ולא עוד אלא דהוי ברכה לבטלה אם השני יברך הראשון והרי עיקר הקריאה נקראת על הסדר דמה לי חד מה לי תרי וזהו דעתו של הרמב"ם גם בדין זה ולפיכך פסק בענין התחלת הקריאה כהאי דהכא שיתחיל ממקום שהתחיל הראשון דמה בכך ועוד דיותר שבח הוא לתורה כי היכי דלא נגוה קריאתה כפיסקי פיסקי אבל לענין הברכה לא פסק כהאי דהכא מטעם שנתבאר וכן לא כהטעם שאמרו בענין התחלה אלא טעמו כדאמרן ואינו מברך אלא בסוף דהדא קריאה היא. הרי נתבאר דעתו וטעמו של הרמב"ם באלו שני הדינים דנשתתק על נכון ועל קו האמת בס"ד:

מאן דאמר הרי זה חכם בעונה בסוף. ובבבלי ריש פ' ג' שאכלו דף מ"ה ע"ב הני תרתי העונה אמן אחר ברכותיו ה"ז משובח ותניא אידך ה"ז מגונה לא קשיא הא בבונה ירושלים הא בשאר ברכות וכתבו התוס' בשם ר"ח וה"ג דיש מפרשים בכל ברכה וברכה כגון ישתבח וכיוצא ומיהו פוק חזי מאי עמא דבר שלא נהגו לענות אמן אלא לאחר בונה ירושלים דברכת המזון והרא"ש ז"ל מביא בשם ה"ג שכתב כדעת רב"י ור"ח דה"ה בסוף ברכות דק"ש וכו' והא דנקט בונה ירושלים לרבותא נקטה דאע"ג דאיכא הטוב והמטיב בתריה ואינה סוף ברכה ממש וכו' ומביא לזה מהא דהכא וכ"כ הרשב"א ז"ל בתשובה כה הרא"ש ז"ל בתשובותיו שם. ובב"י סי' נ"ה וסי' רע"ו האריך בזה בשם הרלב"ח ואין ספק דדברי הרמב"ם נלמדו מכאן כמ"ש בפ"א מהל' ברכות בהלכה ט"ו

פירוש מבעל ספר חרדים

כראשונים שקרא הראשון: מפני הברכה. דהעולה לקרות בתורה אומר ברכו ולא שייך אלא ביחיד דילפינן לה מדכתיב גדלו לה' אתי שהרבים אתי שיחיד: אית לך וכו'. בתמיה והרי אין המתרגם אומר ברכו: תני שנים קורין וכו'. ופליגא הך ברייתא אדלעיל וכמו שרגיל לומר שבבלי תניא אידך כי פליגא אראשונים: שנים קורין ואין ב' מפטירין. ומפרש עולא טעמא משום דכולי עלמא רגילי בתורה ותרי קלי משתמעי אבל בנביא לאו רובא רגילי ואין אוזן שומעת יפה: קרויות בשקל לקוחות. טורף מיד שלקוחות ושם בעלי מקרא בלשון הבבלי וכן ר' פלוני קרא ופיגם"י בעל פסוק: בתחלה מסרב. כשאומרים לו שיעבור לפני התיבה: מעמעם. כלומר מזמין עצמו כמי נכנס לעמוד: והטרח על חד דיעול וכו'. סרב עמו שיעבור לפני התיבה: חזנא. שמש של בית הכנסת קרוי חזן בלשון תלמוד: בטיטי. שליח לבור היה וכך שמו: באופנייה. בקדושת ברכת יוצר אור אחר שהיים והאופנים וכו' ממקומו: מכיון דעניתן כו'. ומלהל ברוך הוי כתחלת ברכה אחרת: מתני'. לא יענה אמן אחר הכהנים. בסוף כל ברכה וברכה: מפני הטירוף שלא תטרף דעתו עליו ויטעה לפי שצריך להתחיל בברכה שלאחריה כדאמרינן במדרש אמור להם מלמד ששליח לבור אומר להם כל דבור: ואם אין שם כהן אלא הוא. שם"ן: לא ישא את כפיו. דשמא לא יוכל לחזור לתפלתו לדעת ולהתחיל שים שלום שדעתו מטורפת עליו מאימת הלבור: ואם הבטחתו. כלומר שהוא בטוח שאין דעתו מטורפת עליו: רשאי. כתב הטור סי' קכ"ח ויעקור רגליו מעט בעבודה ויאמר מודים עד ולך נאה להודות ויעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים ויקרא לו אחר וצריך שהמקרא יכוין לבו אל התפלה משעה שיתחיל ש"ן י"ח וחוזר ש"ן ומסיים שים שלום כך כתב מהרי"ק שם בשם רש"י והמרדכי כתב מיהו רשאי קתני ולא חייב כדכתב הגהות מיימון בהלכות תפלה דאין

עובר

שנויי נוסחאות (כו"ו) מפטירין בכי"ר קורין. (סוי"א) חונא בכי"ר אליעזר. (סוי"א) מתחילת נד"ו מתחיל.

עמודי ירושלים

תני לא יהיו שנים קורין בתורה כו' עי' מקראי קודש (שער כ"ב ס"ק כ"ו) שכתב וז"ל ובזה י"ל דברי הירושלמי ברכות פ"ה שכ' וז"ל לא יהיו ב' קורין בתורה אמר ר' זירא מפני הברכה עכ"ל דכוונת הירושלמי הוי דמש"ה אין קורין לשנים ע"י שכל אחד ירצה לברך לזאת לא היה באפשר דאם יברכו ביחד הוי תרי קלא ולא משתמע ולברך כאו"א בפ"ע אסור דבמקום ששניהם קורין כא' אסורים שניהם לברך בפני עצמו כו' עכ"ל ושגה בפשט הירושלמי דלפי פירושו איך סיים בירושלמי ותני לא יהי' ב' מתרגמין וא' קורא אית לך מימר מפני הברכה אלא משום שאין שני קולות נכנסין לתוך אזן אחת ע"כ. א"כ מבואר דבס"ד מפני הברכה לא הי' יודע הטעם שאין ב' קולות כו' דא"כ גם באין מתרגמין שנים ג"כ הטעם כך אע"כ דס"ד מפני הברכה אין הטעם משום שאין ב' קולות רק דס"ל שאין לשנים לברך על קריאה אחת וזה ברור: **אמר** לי' עלך לא כעסית כו' עי' בהליכות עולם ברכות (בנתיבות סמיים ד"ט ע"כ) שכ' על הדין דצריך לסרב דצ"ע על הרמב"ם שהשמיט זאת ואפשר לומר שבירושלמי מבואר דכעס על הדין דאטרח ופליג על הך דינא ע"ש ושגה בזה ולחנם עשה פלוגתא בין הבבלי להירושלמי דשם בירושלמי מבואר דכעס על האיש שהטריח להש"ץ שילך להתפלל דלמה הטריח עלי' כל כך ומאי ענין זה להש"ץ שלא יסרב וז"פ וברור:

עמודי ירושלים תנינא

בטיטיי א'שתתק כו' רוקח (סי' ש"כ) והעתיק בן פיסא:

טוב ירושלים

ג"ד רובן ומיעוטן רע ובינוניתן יפה, עי' ברכות ל"ד א' ובמה"פ כאן וא"ש מה שהקשיתי בילדותי מניסין ע' סע"א: